

Дерев'янку Б.В. Трудові права в контексті міжнародно-правових актів та їх національне закріплення й реалізація в Україні / Б.В. Дерев'янку, Н.М. Саввіді, М.І. Бережна // Збірник тез круглого столу, присвяченого 68-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини : збірник тез (м. Київ, 9 грудня 2016 р.). — К.: ДНДІ МВС України, 2016. — С. 20-23.

Дерев'янку Богдан Володимирович,

д.ю.н., професор, професор кафедри адміністративного,
господарського права та фінансово-економічної безпеки

Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету;

Саввіді Ніна Миколаївна,

Бережна Марина Іванівна

магістранти Навчально-наукового інституту права

Сумського державного університету;

ТРУДОВІ ПРАВА В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ТА ЇХ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ Й РЕАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ

10 грудня 1948 року в Парижі Генеральна Асамблея ООН урочисто прийняла Загальну Декларацію прав людини (далі – Декларація) – перший документ, який на міжнародному рівні проголосив основні громадянські, політичні, соціальні, економічні та культурні права і таким чином встановив їх стандарти.

Значущість Декларації полягає не тільки в тому, що вона стала першим міжнародним стандартом у сфері прав людини, але й у тому, що вона створила правову базу для подальшого кодифікаційного процесу, що сприяв еволюції концепції прав людини.

Права і свободи людини та їхні гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1]. Цей обов'язок проявляє себе в дії статті 43 Конституції України, яка гарантує право працівника на працю [2].

При цьому право на працю безпосередньо включає право на справедливую і задовільну винагороду, яка забезпечує гідне існування людини та її сім'ї. Особливого значення також набуває рівність прав чоловіка і жінки у праці та винагороді за неї.

Статтею 23 Декларації передбачено, що кожна людина має право на працю, на вільний вибір роботи, на справедливі і сприятливі умови праці та на захист від безробіття; без будь-якої дискримінації, має право на рівну оплату за рівну працю;

Дерев'янку Б.В. Трудові права в контексті міжнародно-правових актів та їх національне закріплення й реалізація в Україні / Б.В. Дерев'янку, Н.М. Саввіді, М.І. Бережна // Збірник тез круглого столу, присвяченого 68-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини : збірник тез (м. Київ, 9 грудня 2016 р.). — К.: ДНДІ МВС України, 2016. — С. 20-23.

має право на справедливу і задовільну винагороду, яка забезпечує гідне людини існування, її самої та її сім'ї, і яка в разі необхідності доповнюється іншими засобами соціального забезпечення [3]. Саме Загальна декларація прав людини 1948 року стала першоосновою закріплення трудових прав, які перейняли до національних законодавств країни світу, у тому числі й Україна.

Питанню регулювання трудових прав присвячено велику кількість міжнародно-правових актів. Не можна оминати увагою Європейську соціальну хартію. Даним міжнародно-правовим актом визначено ряд соціальних прав, серед яких безпосередньо право на працю, право на справедливі умови праці, право на безпечні та здорові умови праці, право на справедливу винагороду, право на створення організацій та ін. [4].

На думку С.Я. Вавженчука найбільш повно право на працю розкриває стаття 6 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права [5]. Аналіз дослідником зазначеного положення дає можливість йому зробити висновок про те, що право на працю включає:

- право кожної людини на отримання можливості заробляти собі на життя своєю працею;
- право кожної людини на вільний вибір праці;
- право кожної людини на те, щоб працювати тільки за наявності вільного погодження на працю, тобто праця не має бути примусовою.

Водночас вказаним правам відповідають такі обов'язки:

- обов'язок держави робити відповідні правові, економічні, організаційні кроки до повного забезпечення даного права;
- обов'язок держави надати кожній людині можливість заробляти на життя своєю працею;
- обов'язок держави надати кожній людині можливість вільно обирати вид праці або вільно на нього погоджуватися;
- обов'язок держави забезпечити з метою здійснення цього права реалізацію програм професійно-технічного навчання, соціально-економічного розвитку та повної виробничої зайнятості;
- обов'язок держави створювати умови, які гарантують основні політичні та економічні права та свободи людини [6].

Деревянко Б.В. Трудові права в контексті міжнародно-правових актів та їх національне закріплення й реалізація в Україні / Б.В. Деревянко, Н.М. Саввіді, М.І. Бережна // Збірник тез круглого столу, присвяченого 68-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини : збірник тез (м. Київ, 9 грудня 2016 р.). — К.: ДНДІ МВС України, 2016. — С. 20-23.

Як вже було зазначено, трудові права мають конституційне закріплення в Україні. В.Л. Костюк стверджує, що за своєю правовою природою трудові права відображають сутність демократичної, соціальної та правової держави, а також покликані забезпечувати її динамічний розвиток [7].

При цьому, проаналізувавши законодавче закріплення даних прав та порівнявши їх з умовами сьогодення, В.Л. Костюк зазначає, що пропонуване законодавцем розуміння права на працю не відповідає реаліям сьогодення, залишається переважно декларативним і таким, що не виконує покладених на нього економічної і соціальної функцій [7]. Буде доречним підкреслити, що в умовах виходу із кризи держава рухається через звуження механізмів реалізації права та працю, обмеження доступності ринку праці, відсутністю механізмів стимулювання створення нових робочих місць, послаблення гарантій у сфері праці [8].

У результаті дослідження сучасних реалій реалізації права на працю в Україні можна виділити наступні його особливості: 1) виступає основним соціально-економічним правом особи; 2) включає можливість кожного заробляти на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується; 3) підлягає переважно, законодавчому регулюванню; 4) реалізується, переважно, у трудових відносинах, які виникають на підставі трудового договору; 5) реалізація права на працю пов'язана із створенням належних, здорових і безпечних умов праці; 6) реалізація цього права прив'язується до досягнення особою мінімального віку з яким пов'язується укладення трудового договору; 7) має системоутворюючий характер по відношенню до системи трудових прав особи; 8) має оплатний характер; 9) підпорядковується ринку праці; 10) обмеження щодо нього встановлюються на підставі норм закону; 11) доповнюється системою гарантій з питань праці; 12) виступає правовою основою формування трудової правосуб'єктності працівника; 13) припинення допускається з підстав передбачених законом; 14) підлягає захисту у суді, інших уповноважених юрисдикційних органах або шляхом страйку; 15) не підлягає скасуванню [7].

Отже, підсумовуючи вищевикладене, слід дійти висновку про те, що право на працю є одним з фундаментальних прав людини. Про це свідчить його закріплення як в міжнародно-правових актах, так і визнання всіма державами світу. Необхідно наголосити на тому, що закріплення трудових прав має місце на

Деревянко Б.В. Трудові права в контексті міжнародно-правових актів та їх національне закріплення й реалізація в Україні / Б.В. Деревянко, Н.М. Саввіді, М.І. Бережна // Збірник тез круглого столу, присвяченого 68-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини : збірник тез (м. Київ, 9 грудня 2016 р.). — К.: ДНДІ МВС України, 2016. — С. 20-23.

міжнародному рівні, після чого знаходить місце у національному законодавстві. Першоосновою для цього стало передбачення права на працю в Загальній декларації прав людини. Саме даний акт відіграв значущу роль у подальшій нормотворчій діяльності держав у сфері прав людини.

В Україні право на працю є таким, що також закріплено в Основному законі держави. Проте проведені дослідження та проаналізовані думки правників свідчать про те, що дане право є декларативним в умовах сьогодення, адже має місце звуження шляхів його реалізації, що може стати підставою наступних наукових досліджень, а головне – змін в управлінській діяльності.

Список літератури:

1. Целовальніченко Н.Є. Правові гарантії захисту права працівника на заробітну плату в аспекті реалізації захисної функції трудового права / Н.Є. Целовальніченко // Актуальні проблеми права: теорія і практика. – 2010. – № 18. – С. 258–264.

2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/en/254к/96-вр>.

3. Загальна декларація прав людини ООН від 10 грудня 1948 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

4. Європейська соціальна хартія від 3 травня 1996 року (переглянута) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_062.

5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

6. Вавженчук С.Я. Право на працю як основоположне конституційне трудове право / С.Я. Вавженчук // Актуальні проблеми права: теорія і практика. – 2010. – № 17. – С. 79-88.

7. Костюк В.Л. Конституційне право на працю у новітніх умовах сьогодення: науково-правовий аспект / В.Л. Костюк // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 2(10): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14kvlnpa.pdf>.

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2016 р. №65 «Про ефективне використання державних коштів» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/710-2016-п>.